

VATTENVÄSEN I KVINNOGESTALT

I äldre folktro finner man ofta föreställningen om ett övernaturligt väsen i kvinnogestalt, som ansågs ha sitt tillhåll i havet, sjön, ån o.s.v.

Den traditionella folktron har varit utsatt för kraftig påverkan av en modern, allmän uppfattning rörande detta väsen, ett förhållande som givetvis försvårar upptecknarens arbete. Det gäller därför mer än vanligt för denne att söka tränga igenom det yngre pålagrade godset och nå ned till den i orten av ålder gängse traditionen.

Har man av gammalt i Eder ort trott på ett övernaturligt väsen i kvinnogestalt, som uppehöll sig i havet, sjön, tjärnen, källan, i ån bäcken o.s.v.? Vad kallades hon?

Ansågs hon bo i vattnet, på sjöbottnen e.d., eller hade hon sitt hem på stranden, på en holme eller liknande plats? Funnos i övrigt några föreställningar om hennes bostad, varav den bestod e.d.?

Hur såg hon ut? Var hon ung eller gammal, vacker eller ful? Var hon naken? Var hon klädd - vad hade hon i så fall på sig?

Hur såg hennes kropp ut? Var hon skapt som en vanlig kvinna? Om icke, vad skilde henne från en dylik?

Vet man något om hurudant hår hon hade?

Kunde hon uppträda i någon annan gestalt än den vanliga, t.ex. som fisk?

Varlade hennes uppträdande om något, t.ex. storm, oväder, otur med fiske, förlisning eller drunkning?

Under vilka förhållanden brukade hon visa sig? Ex.: vid klart väder, under månljusa nätter? Har man sett henne i vattnet eller på land, sett henne sitta i en båt, sett hennes ena arm sticka upp ur vattnet e.d.? - Jämför även frågorna nedan!

Har man sett henne sysselsatt med att kamma sig, tvätta sig eller liknande?

Har det ansetts att hon rått över det vattendrag, vari hon uppehöll sig, över väder och vind, över fisk och fiske, sjöfågel eller annat?

Har man trott, att alla drunknade tillhörde henne, att hon rådde över sjöfarande liv o.d.?

Har hon försökt locka män med sig i djupet? Har det skyllts på henne, då någon drunknat?

Troddes det, att hon kunde orsaka sjukdom hos människor eller boskap? Vad kallades dylik sjukdom? Hur botades den?

Har man gjort något för att vinna hennes bevågenhet, för att få god vind, tur med fiske e.d.? Gav man något åt henne? Vad kallades

detta tillvägagångssätt (offra)? Vad gav man? Hur tillgick denna handling? Yttrade man något därvid?

Har det inträffat, att hon varnat folk för annalkande oväder, förestående storm e.dyl.? - Jämför även nedan!

Finnes någon sägen om att hon varnat för "oskummad fisk" e.d.? Återgiv i så fall sägnen!

Har man känt till någon metod att fördriva henne från hennes vistelseort? Hur skulle det gå till?

Har man hört berättelsen om mannen som kastade sin ena vante åt henne? Hur lyder den?

Har man trott, att hon hade boskap hos sig i sjön? Uppges det ha inträffat, att hennes kreatur kommit upp på land och blandat sig med människornas. Ha korna på någon viss gård ansetts härstamma från hennes kreatur?

Har man hört talas om hennes bjälleko eller liknande? Har man sett någon stor fisk, som ansetts tillhöra henne, en fisk med bjällror omkring halsen, krona på huvudet eller liknande?

Har man trott, att hon hade familj eller att hon hade barn?

Har det berättats, att fiskare fått upp något av hennes barn ur vattnet? Vad företog man sig med barnet?

Har man berättat sägnen om det kvinnliga vattenväsendet, som köpte lasten av skepparen? Återgiv den i så fall noga!

Uppges hon ha haft kärleksförbindelse med någon man, med en ensam fiskare, med skepparen på en båt?

Berättades det, att hon gjort besök eller uppehållit sig ombord på någon båt?

Har hon under några andra förhållanden uppehållit sig bland eller besökt människor.

Finnes något talesätt om att hon torkar sin tvätt? När användes det?